

Національний університет
водного господарства
та природокористування

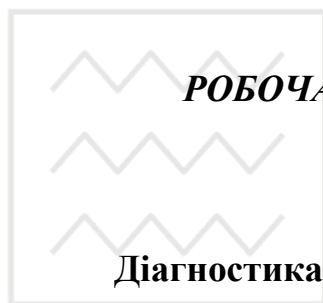
Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут охорони здоров'я
Кафедра здоров'я людини і фізичної реабілітації

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи
_____ О. А. Лагоднюк

“ _____ ” _____ 2018 р.

08-02-04

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

Діагностика і програми фізичної реабілітації в пульмонології

DIAGNOSTICS AND PROGRAMS OF PHYSICAL REHABILITATION
IN PULMONOLOGY

спеціальність
specialty

227 Фізична терапія, ерготерапія
227 Physical therapy, ergotherapy

галузь знань
branch of knowledge

22 Охорона здоров'я
22 Health care

Робоча програма «Діагностика і програми фізичної реабілітації в пульмонології» для студентів, які навчаються за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія». – Рівне : НУВГП, 2018. – 14 с.

Розробник: Григус Ігор Михайлович – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри Здоров'я людини і фізичної реабілітації.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри Здоров'я людини і фізичної реабілітації.

Протокол від «27» серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри: _____ Н. Є. Нестерчук
(підпис) (ініціали та прізвище)

Схвалено науково-методичною комісією за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія».

Протокол від «06» вересня 2018 року № 7

Голова науково-методичної комісії _____ І. М. Григус
(підпис) (ініціали та прізвище)

© _____, 2018 рік

© _____, 2018 рік

ВСТУП

Програма обов'язкової (нормативної) навчальної дисципліни «Діагностика і програми фізичної реабілітації в пульмонології» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є засвоєння головних принципів використання засобів і методів фізичної реабілітації для відновлення пульмонологічних хворих.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Діагностика і програми фізичної реабілітації в пульмонології» є складовою частиною циклу дисциплін професійної та практичної підготовки для студентів за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія».

Вивчення курсу передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із суміжних курсів – анатомія людини, фізіологія людини, основи медичних знань, загальна патологія, діагностика та моніторинг стану здоров'я, профілактика захворювань, основи фізичної реабілітації; вимагає цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекціях, лабораторних заняттях, самостійної роботи та виконання поставлених завдань.

Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Анотація

На сучасному етапі захворювання органів дихання є найбільш поширеною патологією внутрішніх органів. Для легеневої патології притаманними є зміни нормального стереотипу і механізму дихального акту у вигляді порушень фази вдиху і, особливо, фази видиху, дискоординації дихальних рухів, появи поверхневого і прискореного дихання, зменшення дієздатності дихальних м'язів, а також зміни бронхіальної прохідності, збільшення секреції слизу і мокротиння, погіршення самоочищення дихальних шляхів, що призводить до трансформації вентиляції й газообміну у легенях. Комплексне лікування пульмонологічних хворих передбачає широке застосуванням засобів фізичної реабілітації, серед яких: лікувальна фізична культура (ЛФК), лікувальний масаж, фізіотерапія – під час лікарняного періоду реабілітації, а також механотерапія, працетерапія – переважно під час післялікарняного.

Поданий матеріал допоможе студентам оволодіти знаннями щодо застосування засобів фізичної реабілітації для відновлення здоров'я пульмонологічних хворих, з якими майбутній фахівець буде працювати під час навчальної практики та в своїй майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: діагностика, обстеження, пульмонологія, програми фізичної реабілітації, ефективність.

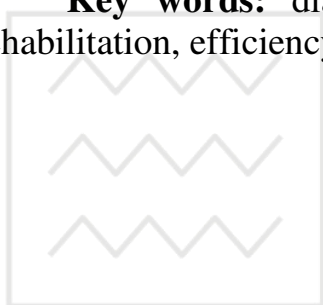

Abstract

At the present stage, respiratory diseases are the most common pathology of internal organs. Pulmonary pathology is characterized by changes in the normal stereotype and mechanism of the respiratory tract in the form of violations of the inhalation phase and, in particular, the exhalation phase, the discoordination of the respiratory movements, the appearance of superficial and accelerated breathing, the reduction of respiratory capacity, as well as changes in bronchial patency, increased secretion of mucus and sputum, deterioration of self-cleaning of the respiratory tract, which leads to the transformation of ventilation and gas exchange in the lungs. The complex treatment of pulmonary patients involves the extensive use of physical rehabilitation facilities, among which: medical physical training, therapeutic massage, physiotherapy – during the hospital rehabilitation period, as well as mechanotherapy, labor therapy – mainly during post-hospital.

This material will help students to gain knowledge about the use of physical rehabilitation for the restoration of the health of pulmonary patients, with which the future specialist will work during the training practice and in his future professional activities.

Key words: diagnostics, examination, pulmonology, programs of physical rehabilitation, efficiency.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань <u>22 «Охорона здоров'я»</u> (шифр і назва)	Нормативна (ПП)	
	Спеціальність <u>227 «Фізична терапія, ерготерапія»</u>		
Модулів – 2	Рівень вищої освіти: <u>магістерський</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		5-й	5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 150 Денна: 10 семестр – 150 год Заочна: 10 семестр – 150 год		10-й	10-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента -		Лекції	
	20 год	2 год	
	Практичні, семінарські		
	год	год	
	Лабораторні		
	34 год	16 год	
	Самостійна робота		
	96 год	108 год	
	Індивідуальні завдання: курсова робота 24 год		
	Вид контролю: <u>екзамен, курсова робота</u>		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 67%

для заочної форми навчання – 14%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни – дати ґрунтовні знання про діагностику захворювань органів дихання, у комплексному лікуванні яких використовують засоби лікувальної фізичної культури, фізіотерапевтичні процедури, масаж, преформовані фізичні фактори, складати програми фізичної реабілітації, визначати загальний стан хворого, бачити найменші зміни в його стані і тим самим забезпечувати гнучку тактику застосування фізичної реабілітації на різних етапах відновлювального лікування.

Завдання вивчення дисципліни полягає у розширенні світогляду студентів, набутті навичок проведення фізичної реабілітації пульмонологічним хворим.

Методичні: дати теоретичні знання про діагностику та складання програм фізичної реабілітації пульмонологічних хворих.

Пізнавальні: дати уявлення про сучасний стан можливостей відновлення пульмонологічних хворих з використанням засобів фізичної реабілітації. Дати змогу майбутнім фахівцям опанувати практичні навички складання та реалізації програм фізичної реабілітації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- особливості клінічних проявів пульмонологічних захворювань;
- правила реабілітаційного обстеження пульмонологічних хворих;
- правила побудови програм фізичної реабілітації;
- показання та протипоказання до застосування певних методів реабілітації при різних захворюваннях;
- чинні накази МОЗ України й інструктивні листи;
- правила техніки безпеки та охорони праці під час роботи в лікувально-профілактичних закладах.

вміти:

- проводити діагностику пульмонологічних хворих;
- здійснювати спостереження, моніторування стану органів і систем;
- вести реабілітаційну документацію;
- скласти програму комплексної фізичної реабілітації пульмонологічних хворих;
- проводити фізичну реабілітацію пульмонологічних хворих.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Методика обстеження пульмонологічних хворих.

Тема 1. Схема обстеження пульмонологічних хворих. Основні анатомо-фізіологічні дані органів дихання. Суб'єктивне та об'єктивне обстеження хворих.

Тема 2. Основні клінічні синдроми при захворюваннях дихальної системи. Синдром ущільнення легеневої тканини. Синдром бронхіальної обструкції.

Синдром підвищеної повітряності легень. Синдром порожнини в легенях. Синдром скупчення рідини в плевральній порожнині. Синдром наявності повітря в плевральній порожнині. Синдром ателектазу легень. Синдром дихальної недостатності.

Тема 3. Додаткові методи обстеження пульмонологічних хворих. Рентгенологічні дослідження. Ультразвукове дослідження. Лабораторні дослідження. Інструментальні методи дослідження.

Тема 4. Методи функціонального обстеження дихальної системи. Легенева недостатність. Обструктивний та рестриктивний типи вентиляційної недостатності.

Тема 5. Дослідження функції зовнішнього дихання. Спірометрія та спірографія.

Тема 6. Проби з фізичним навантаженням. Проба Руфф'є. 6-хвилинний кроковий тест. Велоергометрія.

Змістовий модуль 2. Побудова програм фізичної реабілітації пульмонологічних хворих.

Тема 7. Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування фізичної реабілітації пульмонологічних хворих. Мета та принципи пульмонологічної реабілітації.

Тема 8. Принципи складання програм фізичної реабілітації пульмонологічних хворих. Вимоги до програм фізичної реабілітації.

Тема 9. Складові програми фізичної реабілітації пульмонологічних хворих. Основні розділи програми фізичної реабілітації. Засоби фізичної реабілітації, як складові програм.

Тема 10. Особливості перебігу захворювань дихальної системи та складання програм фізичної реабілітації хворих. Побудова програми фізичної реабілітації хворих з урахуванням діагнозу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	всього	у тому числі					всього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Методика обстеження пульмонологічних хворих.												
Тема 1. Схема обстеження пульмонологічних хворих.		2	-	2	2	6					2	10
Тема 2. Основні клінічні синдроми при захворюваннях дихальної системи.		2	-	2	2	6				2	2	10
Тема 3. Додаткові методи обстеження пульмонологічних хворих.		2	-	2	2	6				2	2	10
Тема 4. Методи функціонального обстеження		2	-	2	2	6				2	2	10

дихальної системи.												
Тема 5. Дослідження функції зовнішнього дихання.	2	-	2	2	6				2	2	10	
Тема 6. Проби з фізичним навантаженням.	2		2	2	6					2	10	
Разом за змістовим модулем 1	12		12	12	36				8	12	60	
Змістовий модуль 2. Діагностичні критерії і побудова програм фізичної реабілітації при різних захворюваннях в геронтології.												
Тема 7. Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування фізичної реабілітації пульмонологічних хворих.	2		2	2	6					2	10	
Тема 8. Принципи складання програм фізичної реабілітації пульмонологічних.	2		2	2	6				2	2	10	
Тема 9. Складові програми фізичної реабілітації пульмонологічних хворих.	2		2	2	6					4	10	
Тема 10. Особливості перебігу захворювань дихальної системи та складання програм фізичної реабілітації хворих..	2		16	6	42		2		6	2	18	
Разом за змістовим модулем 2	8		22	12	60		2		8	12	48	
Всього годин	150	20	34	24	96	150	2	16	24	108		

5. Темі лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
Змістовий модуль 1			
1.	Тема 1. Схема обстеження пульмонологічних хворих.	2	1
2.	Тема 2. Основні клінічні синдроми при захворюваннях дихальної системи.	2	1
3.	Тема 3. Додаткові методи обстеження пульмонологічних хворих..	2	1
4.	Тема 4. Методи функціонального обстеження дихальної системи.	2	1
5.	Тема 5. Дослідження функції зовнішнього дихання.	2	1
6.	Тема 6. Проби з фізичним навантаженням.	2	1
Змістовий модуль 2			
7.	Тема 7. Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування фізичної реабілітації пульмонологічних хворих.	2	1
8.	Тема 8. Принципи складання та складові програм фізичної реабілітації пульмонологічних хворих.	2	1
9.	Тема 9. Складання програм фізичної реабілітації хворих на бронхіт та відпрацювання методик.	2	1
10.	Тема 10. Складання програм фізичної реабілітації хворих на пневмонію та відпрацювання методик.	2	1
11.	Тема 11. Складання програм фізичної реабілітації	2	1

	хворих на бронхіальну астму та відпрацювання методик.		
12.	Тема 12. Складання програм фізичної реабілітації хворих на плеврит та відпрацювання методик.	2	1
13.	Тема 13. Складання програм фізичної реабілітації хворих на емфізему легень та відпрацювання методик.	2	1
14.	Тема 14. Складання програм фізичної реабілітації хворих на бронхоектатичну хворобу та відпрацювання методик.	2	1
15.	Тема 15. Складання програм фізичної реабілітації хворих на пневмосклероз та відпрацювання методик.	2	1
16.	Тема 16. Складання програм фізичної реабілітації хворих на абсцес легень та відпрацювання методик.	2	1
17.	Тема 17. Складання програм фізичної реабілітації хворих на рак легень та відпрацювання методик.	2	
	Разом	34	16

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1.	Основні анатомо-фізіологічні дані органів дихання. Механізм вдиху та видиху. Правила і схема проведення опитування хворих. Основні та додаткові методи об'єктивного обстеження.	6	10
2.	Основні та другорядні скарги у пульмонологічних хворих. Основні клінічні синдроми при захворюваннях дихальної системи.	6	10
3.	Лабораторні та інструментальні методи дослідження в пульмонології.	6	10
4.	Методи функціонального обстеження пульмонологічних хворих. Обструктивний та рестриктивний типи вентиляційної недостатності.	6	10
5.	Проведення спірометрії та спірографії.	6	10
6.	Проведення проби Руфф'є, 6-хвилинного крокового тесту. Особливості проведення велоергометрії.	6	10
7.	Мета та принципи пульмонологічної реабілітації. Клініко-фізіологічне обґрунтування застосування фізичної реабілітації пульмонологічних хворих.	6	10
8.	Вимоги до програм фізичної реабілітації. Принципи складання програм фізичної реабілітації пульмонологічних хворих.	6	10
9.	Основні розділи програми фізичної реабілітації. Засоби фізичної реабілітації, як складові програм.	6	10
10.	Побудова програм фізичної реабілітації хворих з урахуванням діагнозу.	42	18
	Разом	96	108

7. Індивідуальні завдання

Підсумком самостійної роботи над вивченням дисципліни є: складання студентом програми фізичної реабілітації в пульмонології.

Курсова робота виконується кожним студентом за індивідуально отриманим завданням.

Представлення, структура, оформлення курсової роботи.

Титульний аркуш, відповідність теми та змісту, кількість розділів (не менше трьох, відповідна назва розділів і підрозділів: вступ – обґрунтування актуальності обраної теми, постановка мети і конкретних завдань, об'єкт, предмет, методи дослідження; 1 огляд літератури, 2 організація та методи дослідження, 3 результати дослідження та їх обговорення), висновки, список використаної літератури, додатки.

8. Методи навчання

1. Словесні: розповідь-пояснення, бесіда, лекція.
2. Наочні (ілюстрація, демонстрація).
3. Практичні: вправи, лабораторні роботи, реферати, курсові роботи.

Основними формами вивчення курсу є лекції, лабораторні заняття, індивідуальні та групові консультації, під керівництвом викладача, підготовка реферату, виступ з доповіддю на студентській науковій конференції, написання наукової статті, а також самостійна робота, що забезпечує закріплення теоретичних знань, сприяє набуттю практичних навичок і розвитку самостійного мислення.

9. Методи контролю

1. Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни оцінюється:

участь студентів в обговоренні питань, винесених на лабораторні заняття та проблемних ситуацій; розв'язок ситуаційних вправ; самостійно підготовлені повідомлення студентів за темою лабораторного заняття; на кожному лабораторному занятті проводиться письмове опитування за темою у вигляді визначення п'яти понять або 10 тестів закритої форми з однією правильною відповіддю з 5-ти можливих; оцінюється звіт по ІНДЗ; проведення модульного поточного контролю через навчально-науковий центр незалежного оцінювання.

2. Підсумковий контроль знань – екзамен відбувається відповідно до Положення про семестровий поточний та підсумковий контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти (сайт НУВГП).

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота	Підсумковий тест (екзамен)	Сума

Змістовий модуль №1						Змістовий модуль № 2				Екзамен	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		

Виконання курсової роботи			Сума
Пояснювальна записка	Ілюстративна частина	Захист роботи	
До 20	До 40	До 40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно, з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (НКНМЗД).
3. Нормативні документи МОЗ України. Режим електронного доступу: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20070319_128.html.
4. Наочні посібники та відеофільми.
5. Матеріальні засоби навчання техніко-тактичних дій, комп'ютерне забезпечення.

12. Рекомендована література

Базова

1. Алекса В. И. Практическая пульмонология / В. И. Алекса, А. И. Шатихин. – М.

: Триада-Х, 2005. – 696 с.

2. Григус І. М. Реабілітаційне обстеження в практиці фізичного терапевта : навч. посіб. / І. М. Григус, О. Б. Нагорна, В. В. Горчак. – Рівне, 2017. – 128 с.
3. Григус І. М. Фізична реабілітація в пульмонології : навч. посібник / І. М. Григус. – Рівне : НУВГП, 2015. – 258 с.
4. Григус І. М. Фізична реабілітація при захворюваннях дихальної системи : навчальний посібник (Гриф Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/11-8114 від 29.08.11 р.) / І. М. Григус. – Львів : «Новий світ-2000», 2012. – 170 с.
5. Клінічна пульмонологія / [за ред. І. І. Сахарчук]. – К. : Книга плюс, 2003. – 368 с.

Додаткова

1. Бронхіальна астма : навч. посіб. для студ. старш. курсів вищ. мед. закладів освіти, лікарів-інтернів та терапевтів / [Л. Н. Приступа, В. Е. Маркевич, П. І. Січненко та ін.] ; ред. Л. Н. Приступа ; Сум. держ. ун-т. – Суми, 2002. – 145 с.
2. Внутрішні хвороби / Р. О. Сабадишин, В. М. Баніт, І. М. Григус і ін. / Під ред. д.м.н., проф. Сабадишина Р. О. – Рівне : ВАТ “Рівненська друкарня”, 2004. – 544 с.
3. Григус І. М. Обстеження та визначення стану здоров’я : методичні рекомендації / І. М. Григус. – Рівне : Редакційно-видавничий центр „Тетіс”, 2005. – 78 с.
4. Григус І. М. Фізична реабілітація хворих на бронхіальну астму (монографія) / І. М. Григус. – Рівне, 2008. – 240 с.
5. Григус І.М. Фізична реабілітація хворих на бронхіальну астму : монографія. – Saarbrücken : LAMBERT Academic Publishing, 2017. – 278 с.
6. Дубровский В. И. Лечебная физическая культура (кинезиотерапия) : учебн. для студ. высш. учеб. заведений / В. И. Дубровский. – 2-е изд., стер. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 608 с.
7. Епифанов В. А. Лечебная физическая культура и массаж : учебник / В. А. Епифанов. – М. : ГЭОТАР-МЕД, 2002. – 560 с.
8. Ибатов А. Д. Основы реабилитологии: учебное пособие / А. Д. Ибатов, С. В. Пушкина. – М. : ГЭОТАР-Медиа, 2007. – 160 с.
9. Інструментальні методи дослідження функції зовнішнього дихання при захворюваннях бронхо-легеневої системи : [метод. рекомендації] / Ю. М. Мостовий, Т. В. Константинович-Чічирельо, О. М. Колошко, В. Распутіна ; Вінниц. держ. мед. ун-т ім. М. І. Пирогова. – Вінниця, 2000. – 36 с.
10. Карпюк І. Ю. Дихання в оздоровчій фізичній культурі : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. Ю. Карпюк. – К. : Знання України, 2004. – 196 с.
11. Клинические рекомендации. Пульмонология / [ред. А. Г. Чучалин]. – М. : ГЭОТАР-Медиа, 2008. – 240 с.
12. Малявин А. Г. Респираторная медицинская реабилитация. Практическое руководство для врачей / А. Г. Малявин. – М. : Практическая медицина, 2006. – 416 с.
13. Масаж і лікувальна фізкультура в медицині: Підручник М. В. Степашко, Л. В. Сухостат. – К. : Медицина, 2006. – 288 с.
14. Медицинская реабилитация : руководство. Том I / [под ред. В. М. Боголюбова]. – М., 2007. – 678 с.

15. Медицинская реабилитация : руководство. Том III / [под ред. В. М. Боголюбова]. – М., 2007. – 584 с.
16. Медицинская реабилитация: руководство для врачей / [под ред. В. А. Епифанова]. – М. : МЕДпресс-информ, 2005. – 328 с.
17. Наказ Міністерства охорони здоров'я України "Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю „Пульмонологія” № 128 від 19.03.2007 року. www.moz.gov.ua
18. Окорочков А. Н. Диагностика болезней внутренних органов : Т. 3. Диагностика болезней органов дыхания / А. Н. Окорочков. – М. : Мед. лит., 2003. – 464 с.
19. Окорочков А. Н. Руководство по лечению внутренних болезней. – Т. 1: Лечение болезней органов дыхания / А. Н. Окорочков. – М. : Мед. лит., 2008. – 384 с.
20. Пасиешвили Л. М. Справочник участкового терапевта : диагностика, обследование, лечебная тактика / Л. М. Пасиешвили. – Ростов н/Д. : Феникс, 2003. – 384 с.
21. Порада А. М. Основи фізичної реабілітації : навч. посібник / А. М. Порада, О. В. Солодовник, Н. Є. Прокопчук. – К. : Медицина, 2006. – 248 с.
22. Реабілітація хворих засобами лікувальної фізкультури / [Грейда Б. П., Столяр В. А., Валецький Ю. М., Грейда Н. Б.]. – Луцьк : Видавництво «Волинська обласна друкарня», 2003. – 310 с.
23. Соколовський В. С. Лікувальна фізична культура : підручник / В. С. Соколовський, Н. О. Романова, О. Г. Юшковська. – Одеса : Одес. держ. мед. ун-т, 2005. – 234 с.
24. Справочник по терапии с основами реабилитации / Л. М. Пасиешвили, А. А. Заздравнов, В. Е. Шапкин, Л. Н. Бобро. – Ростов н/Д : Феникс, 2004. – 416 с.
25. Сучасні класифікації та стандарти лікування розповсюджених захворювань внутрішніх органів / [ред. Ю. М. Мостовий]. – Вінниця : ДП „МКФ”, 2007. – 480 с.
26. Физическая реабилитация: [учебник для студентов высших учебных заведений] / [ред. С. Н. Попов]. – Ростов н/Д : Феникс, 2006. – 608 с.
27. Цифровий репозиторій НУВГП.
28. Частная физиотерапия : учебн. пособие / Под ред. Г. Н. Пономаренко. – М. : ОАО «Издательство «Медицина», 2005. – 744 с.
29. Язловецький В. С. Основи фізичної реабілітації : навч. посібник / Язловецький В. С., Верич Г. Е., Мухін В. М. – Кіровоград : РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2004. – 238 с.

13. Інформаційні ресурси

1. Мухін В. М. Фізична реабілітація підручник / В. М. Мухін. – 3-тє вид., перероблене та доповн. – К. : Олімп. л-ра, 2010. – 488 с. Режим електронного доступу: ddpu.drohobych.net/departments/ffv/structure/zl_ta_fr/muhin
2. Порада А. М. Основи фізичної реабілітації : навч. посібник / А. М. Порада, О. В. Солодовник, Н. Є. Прокопчук. – К. : Медицина, 2006. – 248 с. Режим електронного доступу: ddpu.drohobych.net/departments/ffv/wp.
3. Grygus I., Kochanowicz M., Mieszkowska M. Fizjoterapia w pulmonologii = Physiotherapy in pulmonology. Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza

Національний університет

водного господарства

та природокористування

Modrzewskiego. – Kraków, 2016. – 160 p. Режим електронного доступу:
<https://pbn.nauka.gov.pl/sedno-webapp/works/766070>

Національний університет
водного господарства
та природокористування